

Otázka: Staroorientální despotie (počátky otrokářského zřízení)

Předmět: Dějepis

Přidal(a): Titia

Pojmy:

- staroorientální státy – pol. 4. tisíciletí př. n. l., převážně v povodí řek, snaha o využití záplav
- klasické státy – pol. 1. tisíciletí př. n. l., Řecko a Řím
- primární oblast neolitické revoluce – Mezopotámie – kde byly např. nástroje vynalezeny
- sekundární oblast neolitické revoluce – kam byl pokrok dovozen

Mezopotámie

- mezi řekami Eufrat a Tigris

Sumerské městské státy (3000 - 2350 př. n. l.)

- Uruk, Kiš, Ur, Nippur, Eridu, Lagoš
- chrámová hospodářství (suroviny a výrobky se shromažďují v chrámu, pak se rozdělují)
 - primitivní demokracie – volí se úředníci
 - největší slovo mají kněží = teokracie
 - neexistuje trh, platy v naturáliích
- palácová hospodářství (chrámy nahrazeny paláci, panovník současně vojenským vůdcem)
 - => despotických monarchií – panovník s neomezenou mocí
 - nikdy nevytvořili centralizovaný stát

- klínové písmo – hliněné tabulky – Epos o Gilgamešovi
- královna a kněžka **Šubad** (cca 2600 př. n. l.)
 - město Uru
 - bohatý hrob

Akkadská říše (2334 - 2154 př. n. l.)

- polokočovné semitské kmeny nahradily Sumery
- 2340 př. n. l. – král **Sargon I.** dobyl město Kiš
- město Akkad
- centralizovaná říše, palácové hospodářství

Nadvláda Gutejců (cca 2150 - 2050 př. n. l.)

- nejsou žádné archeologické nálezy, podle Sumerů barbarský a dravý národ z hor

Gudea (2144 - 2124 př. n. l.)

- vládce (ensi) města Lagaš
- budoval chrámy, paláce a zavlažovací kanály, nalezeno spousta sošek

Starobabylónská říše (asi 1 900 - 1 600 př.n. l.)

- město Babylon
 - **Chammurapi** – Chammurapiho zákoník
 - awilum=privilegovaní – kněží, bohatí (oko za oko)
 - muškénum=neprivilegovaní – svobodní obyvatelé, nemajetní, vojáci, řemeslníci, úředníci (pokuta)
 - otroci=nesvobodní – otrocké značky
 - 1595 př. n. l. – dobytí Babylonu Chetity

Amoritské období (cca 2000 - 1600 př. n. l.)

- Amorejci – semitský národ na břehu Eufratu

Kassitská nadvláda (cca 1531 - 1155 př. n. l.)

- kontrola nad Babylónií, izolovaný jazyk

Říše Mitanni (cca 1500 - 1300 př. n. l.)

- Churrité
- město město Vaššukkani

Staroasyrská říše (2000 - 1750 př. n. l.)

- město Aššur, řemeslníci a obchodníci

Středoasyrská a středobabylonská říše (1500 - 1000 l. př. n. l.)

- pod nadvládou Chetitů
- stol. př. n. l. - sjednocení Asyrie a dobytí Babylonu **Tiglatpilesarem I.**
- vznik staveb, upravení postavení žen (zcela podřízena muži)

Novoasyrská říše (934 - 609 př. n. l.)

- **Sargon II. Asyrský**
 - dobyl izraelské království, vtrhnul do Egypta
 - 709 př. n. l. dobyl Babylon
 - vybudoval systém silnic a poštu
- **Aššurbanipal** - pol. 7. stol. př. n. l.
 - uměl číst a psát -> Aššurbanipalova knihovna v Ninive

Novobabylonská říše (625 - 539 př. n. l.)

- Chaldejci
- 625 př. n. l. - vyhnání Asyřanů, dobytí Asýrie, Sýrie a Palestiny
- **Nabukadnezar II.**
 - 587 př. n. l. - dobytí Jeruzaléma
 - trojí hradby v Babylonu
- 539 př. n. l. - bez boje obsazena Peršany

Babylonské zajetí židů (586 - 323 př. n. l.)

- deportace a exil židů z Judska do Babylonu
 - 537 př. n. l. - povolení návratu (dva roky po dobytí Babylonu Peršany)
- náboženství
 - polyteismus - Sín, Marduk, Ištar, Šamaš...

- stavby
 - zikkurat - stupňovité chrámy
 - Babylonská věž - podle Starého zákona stavba až do nebe, Bohu se to nelíbilo a nechal každého člověka mluvit cizím jazykem, aby se nemohli dohodnout a stavbu dokončit
 - Ištařina brána - jedna z bran do Babylonu, repliku v Berlíně
 - Semiramidiny visuté zahrady - zaniklá památka, jeden ze sedmi divů světa
 - Urská standarta - malá zdobená truhlička
- písemnictví
 - klínové písmo, hliněné tabulky
 - Grotefend (luštění nedokončil)
 - Rawlinson - rozluštění klínového písma
- objevy
 - zavlažování, zápřah dobytka do rádlu
 - zpracování kovů (hlavně měď a bronz), hrnčířský kruh
 - kolo a vůz
 - šedesátková soustava, kalendář, násobilka
 - glazované cihly, reliéfy

Egypt

- říční civilizace v údolí Nilu

Horní Egypt (? - cca 3000 př. n. l.)

- na jihu
- město Nechen

Dolní Egypt (? - cca 3000 př. n. l.)

- na severu
- město Peruadžet

Sjednocení Egypta (31. - 27. stol. př. n. l.)

- panovník **Meni**, město Memfis

Stará říše (27. - 22. stol. př. n. l.) - až X. dynastie

- město Memfis
- pyramidy
 - pyramida v Sakkáře - panovník **Džosér**, stavitel **Imhotep**
 - největší pyramidy - Gíza - **Cheops, Rachef, Menkuar** - sfinga s hlavou Racheva
- rozšíření zemědělství, zpracování kovů, písemnictví
- rozpad - panovník ztrácí moc, vzrůstá byrokracie, upadá centrální moc

První přechodné období (22. - 20. stol. př. n. l.)

- zmatky, hladomor, rabování vzpoury

Střední říše (21. - 18. stol. př. n. l.) - XI. až XII. dynastie

- město Veset
- opětné sjednocení říše - **Muntehotep III.**
- zavedeno umělé zavlažování, vznik oáz
- menší hrobky se základem na skále

Přechodné období (17. - 15. stol. př. n. l.) XII. až XVII. dynastie

- Egypt je ovládán tzv. Hyksósy (1730-1580) - centrum Avaris

Nová říše (16. - 11. stol. př. n. l.) XVIII. až XX. dynastie

- město Amarna
- **Thutmose III.** - regentka **Hatšepsut**
 - jeden z největších vojevůdců - 17 výprav
 - největší rozloha říše
- **Amhotep IV. = Achnaton** -
 - náboženská reforma - monoteismus - bůh Aton
- **Tutanchamon** - nevýznamný, zachovalá hrobka
- **Remesse II.**
 - vládl 66 let, válčil s Chetity
 - nejstarší mírový dokument na světě

Pozdní období (11. - 4. stol. př. n. l.) XXI. až XXX. dynastie

- Egypt pod nadvládou **Alexandra Velikého**
- Ptolemajovci
 - **Ptoleiman I.** - satrapa Egypta, prohlásil se faraonem (původně Alexandrův pobočník)
 - **Kleopatra VI.** - partner Julius Caesar
 - Egypt se stává římskou provincií
- Římská nadvláda (332 p. n. l. -393 n. l.)

- písemnictví
 - trojí písmo
 - hieroglyfické - písaři
 - hieratické - kněží
 - démotické - „běžný“ lid
 - papyrus
 - Rossetská deska
 - text ve 3 shodných verzích - řecké, hieroglyfické a démotické
 - Champollion rozluštil hieroglyfické písmo

- náboženství
 - polyteismus
 - posmrtný život - mumifikace (kanopa = nádoba) - Usirův soud
 - bohové Re, Amon, Hor, Sirius, Apis, Sobek, Thovt, Hathor, Usire
 - skálové chrámy
 - Luxor
 - Karnak

- astronomie
 - sluneční kalendář podle záplav = hvězda Sirius, 360 dnů
 - záplavy, vegetace, žně

- objevy
 - sklářství, glazura
 - stavby mohutných komplexů
 - sochy v nadživotních velikostech, malby bez perspektivy
 - desetinná soustava, zlomky, geometrie
 - vynikající znalost anatomie

Indie

- subkontinent na jihu asijského kontinentu

- řeky Indus a Ganga

Harapská kultura

- první známka městské kultury na indickém subkontinentu
- povodí řeky Indus
- města **Harappa, Mohenžodaro**

Védské období (½ 2. tisíciletí - ½ 1. tisíciletí př. n. l.)

- vznik Véd - nejstarších posvátných textů hinduismu
- varny - kasty
 - Árvové - první tři kasty
 - brahmáni - nejvyšší vrstva - kněží
 - kšáriové - bojovníci, panovníci - světská moc
 - vaišjové - obchodníci a statkáři
 - šúdrové - řemeslníci, rolníci, chovatelé dobytka
- Romové
 - romština - z hindštiny
 - vlast Indie
 - ve 12. století na Balkáně označení „cikáni“

Maghadská říše (684 - 321 př. n. l.)

- město Rádžaghra
- vznik buddhismu a džinismu
- první doložený král - **Bimbisára I**
- Alexandr Veliký
 - 326 př. n. l. - vpád do Indie
 - výjimečně krutý vpád - drancování, zotročování
 - neúspěšné

Maurijská říše (322- 185 př. n. l.)

- sjednocení indického subkontinentu
- zakladatel **Čandragupta Maurja**

- kolébka indického umění
- **Ašóka** - buddhistický vládce

- Kočovné kmeny
 - Šakové - indoíránský kmen
 - Kušáni - čínský kmen

Guptovská říše (240 - 590 n. l.)

- zlatý věk Indie
- **Čandragupta I.**

- náboženství
 - védy
 - nejstarší součást sanskrtské literatury
 - součást hinduismu
 - Brahmánismus
 - náboženství vyvinuté z véd
 - kastovní systém
 - předchůdce hinduismu
 - brahmán = védský kněz
 - Upanišady
 - nábožensko-filosofická literatura
 - součást hinduismu
 - vrchol védské filosofie
 - Buddhismus
 - nábožensko-filosofická škola
 - „zakladatel“ princ Buddha
 - hledání vědění - po dosažení nirvány
 - Džinismus
 - neortodoxní systém indické filosofie
 - reakce na kastovní systém
 - zakladatel **Mahávíra**
 - symbol hákový kříž - štěstí
 - Hinduismus
 - tradiční indický filosofický a náboženský koncept
 - Brahmá, Višnu, Šiva
- reinkarnace - posmrtné převtělení
- vihára - buddhistický klášter

- stúpa – buddhistická stavba, symbol klidu a míru
- písemnictví
 - jazyk sanskrt
 - Mahábhárata – vyprávění o Bhárátovcích
 - Rámajána – indický epos
 - Kámasutra – pojednání o lidské sexualitě
 - **Kálidása** – indický básník
- objevy
 - desítková soustava
 - arabské číslice
 - astronomie
 - ájurvéda – indická medicína

Čína

- primární oblast neolitické revoluce – řeky Chuang-che, Jang-c-tiang

Dynastie Šang (1600- 1046 př. n. l.)

- první dochované písemné záznamy
- otrokářská společnost
- výroba hedvábí a bronzu

Dynastie Čou (1045- 256 př. n. l.)

- původně potulní pastevci
- údolí řeky Wej
- mandát nebes – předchozí dynastie byla špatná, proto je seslal bůh

Období Jar a podzimů (722 - 481 př. n. l.)

- decentralizace moci – až 170 malých států
- boje a krátké války
- ohrožení barbarskými kmeny
- přínosy
 - rozšíření železných nástrojů v zemědělství
 - pluh tažený dobyt看em

- vytvoření vrstvy obchodníků

Období Válčících států (481 - 221př. n. l.)

- 170 států se zredukovalo na 7
- nekonečné brutální války
- **Čchin Š'-chuang-ti** sjednotil Čínu => dynastie Čchinů

Dynastie Čchin (221 - 206 př. n. l.)

- první císařská dynastie sjednocené Číny
- císař = syn nebes

Dynastie Chan (206 př. n. l. - 220 n. l.)

- zlatá éra čínské historie
- **Wu-ti** (140 - 87 př. n. l.)
 - fungující úřednický aparát
 - válka s Huny
- stavby
 - Velká čínská zeď
 - Terakotová armáda
 - **Čchin Š'-chuang-ti**
 - 8000 rozdílných soch
- Hedvábná stezka
 - východní Asie -> střední Asie -> Středomoří
 - cca 8000 km
 - obchodní a diplomatické kontakty
 - Čína, Mezopotámie, Indie, Itálie a Persie
- objevy Číny
 - papír
 - papírové peníze
 - kompas
 - hedvábí
 - střelný prach
- filozofické směry
 - Škola jing a jang
 - temnota a světlo, ženskost a mužskost doplňující se síly
 - konfucianismus

- ucelený systém myšlenek, „škola učenců“
- zakladatel **Konfucius**
- legismus
 - lidé musejí být omezováni zákazy - tresty a odměny

Chetitská říše (cca 1600 - 1178 př. n. l.)

- jako první železné zbraně
- město - Chatiššaš
- **Chattušiliš I.** - první mírová smlouva na světě
- Bedřich Hrozný - rozluštil jazyk

Frýgie

- město Gordion
- král **Midas**

Lýdie

- město Sardy
- král **Kroisos** - nejstarší známé mince

Palestina

- tis. l. př. n. l. - protozemědělci a lovci gazel
- tis. l. př. n. l. - přechod k usedlému zemědělství
- Pelištejci
 - zdatní válečníci
 - stol. př. n. l. - zmizeli z historie po babylonské a perské invazi

Fénicie

- mořeplavci a obchodníci semitského původu
- necelistvý stát, jen skupina kulturně sblížených měst (Byblos, Arad, Berýtos, Sidón, Týros)
- 322 př. n. l. - **Alexandr Veliký** dobyl a zničil Týros
 - fénická kultura přesunuta do Kartága
- fénické písmo - první souhláskové písmo - základ latinky

Perská říše

- Achaimenovská říše (550 - 300 př. n. l.)
 - mýtický zakladatel **Achaimenés**
 - zakladatel **Kýros II. Veliký**
 - **Dareios I.**
 - největší rozloha říše (část Balkánu a Střední Asie, Malá Asie, Sýrie, Egypt, Mezopotámie)
 - **Dareios III.**
 - za jeho vlády dobytí **Alexandrem Velikým**
- Parthská říše (244 př. n. l. - 224 n. l.)
 - **Arsala I.**
- Sásanovská říše (224 - 651)

Izrael

- 8000 př. n. l. - město Jericho
- podle Tóry země zaslíbená (prvních pět knih Starého zákona)
- Nový zákon - líčí život **Ježíše Krista**
- židovská diaspora - židovské osídlení mimo Zemi zaslíbenou
- Izraelské království
 - **Saul**
 - první izraelský král
 - **David**

- spravedlivý panovník, druhý pomazaný izraelský král
- **Šalamoun**
 - král jednotného Izraele
 - největší rozmach
- judaismus - monoteistické náboženství